

Fimmtudaginn 10. maí 1990.

Nr. 177/1990. **Verðbréfasjóður Ávöxtunar hf.**

gegn

Rammamiðstöðinni sf.,

Sigurði I. Tómassyni,

Guðlaugi Jóhannessyni og

Trésmiðjunni Smið hf.

Kærumál. Frávísunardómur staðfestur. Réttarfar. Sératkvæði.

Dómur Hæstaréttar.

Mál þetta dæma hæstaréttardómararnir Guðrún Erlendsdóttir og Hjörtur Torfason og Gunnar M. Guðmundsson settur hæstaréttardómari.

Sóknaraðili hefur með heimild í b-lið 1. tl. 1. mgr. 21. gr. laga nr. 75/1973 um Hæstarétt Íslands skotið hinum kærða dómi til Hæstaréttar með kæru 20. apríl sl., er barst Hæstarétti 27. s.m. Krefst hann þess, að dóminum verði hrundið og lagt verði fyrir héraðsdómara að leggja efnisdóm á málið. Hann gerir og kröfu um kærumálskostnað.

Frá varnaraðilum hafa ekki borist kröfur eða greinargerðir.

Áfrýjandi er hlutafélag, sem stofnað var í gildistíð laga nr. 27/1986 um verðbréfamiðlun til að vera verðbréfasjóður, en með verðbréfasjóðum var í þeim lögum átt við lögaðila, er gæfu út verðbréf, sem boðin væru almenningi til kaups og hefðu að markmiði að annast kaup eða sölu verðbréfa í eigin nafni, sbr. 3. gr. laganna. Tilgangur félagsins samkvæmt samþykktum þess var eins og greint er í hinum kærða dómi, en framkvæmd hans, að því er varðar þátttöku almennings, fólst í útgáfu hlutdeildarskuldabréfa (svonefndra ávöxtunarbréfa), er kveðið var á um í samþykktunum. Samkvæmt 5. gr. laga nr. 27/1986 var það skilyrði fyrir stofnun og starfrækslu verðbréfasjóða, að dagleg stjórn þeirra væri í höndum forstöðumanns, er hefði leyfi viðskiptaráðherra samkvæmt 4. gr. laganna til að stunda verðbréfamiðlun, en að öðru leyti höfðu lögin ekki að geyma beinar reglur um starfsemi sjóðanna. Hjá áfrýjanda var umræddu skilyrði fullnægt með því að fela sameignarfélaginu Ávöxtun framkvæmdastjórn sjóðsins, en annar eigandi þess hafði leyfi til verðbréfamiðlunar.

Á hluthafafundi í félagi áfrýjanda 7. september 1988 var ákveðið að slíta félaginu án gjaldþrotaskipta, sbr. 114. gr. hlutafélagalaga nr. 32/1978 (nú 117. gr., sbr. lög nr. 69/1989 um breyting á þeim lögum). Var félaginu kosin skilanefnd á fundinum og henni veitt löggilding ráðherra til starfans með bréfi sama dag frá hlutafélagskrá. Auglýsing um félagsslitin og innköllun þeirra vegna var gefin út 14. s.m. Eftir því, sem fram er komið í málinu, hefur síðan verið unnið að framkvæmd félagsslitanna undir forræði skilanefndarinnar með því að koma eignum félagsins í verð og skipta þeim upp milli kröfuhafa. Í þeim hópi eru eigendur ávöxtunarbréfa, er gert var með innkölluninni að lýsa sjóðsinneignum sínum samkvæmt bréfunum sem kröfum á hendur félaginu.

Skilanefnd í félagi áfrýjanda tók við réttindum og skyldum félagsstjórnar og framkvæmdastjóra, sbr. 116. gr. (nú 118. gr.) hlutafélagalaga, og hafði þar með alla stjórn á málefnum félagsins. Hún hafði m.a. ein ákvörðunarvald um höfðun þessa máls og forræði í því af hálfu félagsins. Þessi skipan mála ásamt lögmæltum skorðum við aðild verðbréfasjóða að dómsmálum samkvæmt 1. mgr. 18. gr. laga nr. 20/1989 um verðbréfaviðskipti og verðbréfasjóði leiddi til þess, að óhjákvæmilegt var, að skilanefndin höfðaði mál þetta í sínu nafni og væri fyrirvarsaðili í því vegna verðbréfasjóðs Ávöxtunar hf. Þetta fórst fyrir, og er skilanefndar að engu getið í héraðsstefnu. Er hér um slíkan galla á málátilbúnaði að ræða, að af honum leiddi sjálfkrafa, að vísa bar málinu frá héraðsdómi.

Með skírskotun til þessa ber að staðfesta niðurstöðu hins kærða úrskurðar.

Kærumálskostnaður fellur niður.

D ó m s o r ð:

Hinn kærði úrskurður á að vera óraskaður.

Kærumálskostnaður fellur niður.

S é r a t k v æ ð i

Hjartar Torfasonar hæstaréttardómara.

Eins og fram kemur í atkvæði meiri hluta dómenda, höfðu slit verið ákveðin á félagi áfrýjanda, áður en lög nr. 20/1989 gengu í gildi 4. apríl þ.á. og leystu af hólmi fyrri lög um starfssvið þess.

Í 6. mgr. 1. gr. þessara nýju laga er hugtakinu verðbréfasjóði lýst með nokkuð öðrum og þrengri hætti en eftir fyrri lögunum, þannig, að það eigi nú við „sjóð, er saman stendur af skuldabréfum, hlutabréfum eða öðrum auðseljanlegum verðbréfum samkvæmt fyrir fram ákveðinni og kunngerðri fjárfestingarstefnu að því er varðar áhættudreifingu, þar sem almenningi eða þrengri hópi manna er gefinn kostur á að eignast hlutdeild í sjóðnum samkvæmt útgefnum skirteinum er að kröfu eiganda þeirra fást innleyst hjá sjóðnum í reiðufé samkvæmt nánari ákvæðum í reglum sjóðsins“.

Um þessa verðbréfasjóði og starfsemi þeirra eru allýtarleg ákvæði í IV. kafla laganna. Í 4. mgr. 1. gr. laganna er jafnframt sett fram skilgreining á hugtakinu verðbréfafyrirtæki, sem rakin er í hinum kærða dómi og var ekki í fyrri lögum. Eru reglur um þau fyrirtæki og starfsemi þeirra í III. kafla laganna. Má telja, að þessi tvenn hugtök ásamt hugtakinu verðbréfamiðlun, sem skilgreint er í 2. mgr. 1. gr. nýju laganna, komi í stað hugtakanna verðbréfasjóður og verðbréfamiðlun eftir lögum nr. 27/1986.

Reglur IV. kafla laga nr. 20/1989 gera ráð fyrir, að verðbréfasjóðir starfi sem lögaðilar í formi hlutafélags eða annars konar félags með eigin samþykktum og sérstakri stjórn. Hins vegar sé það skilyrði fyrir stofnun og starfrækslu sjóðanna, að rekstur þeirra sé falinn verðbréfafyrirtæki, er hafi leyfi ráðherra til starfsemi sinnar með sérstökum samningi um það efni. Skuli verðbréfafyrirtækið annast löggerninga fyrir sjóðinn og koma fram fyrir hans hönd í eigin nafni og taka ákvarðanir varðandi starfsemi hans í samræmi við rekstrarsamninginn. Jafnframt er í niðurlagi 1. mgr. 18. gr. laganna það nýja og sérstaka ákvæði, sem á reynir í máli þessu, að verðbréfasjóður geti ekki verið aðili að dómsmáli, nema það fjalli um samskipti sjóðsins og þess verðbréfafyrirtækis, er sér um rekstur hans.

Ljóst er, eins og segir í hinum kærða dómi, að lögum nr. 20/1989 er ætlað að taka til þeirra verðbréfasjóða, sem starfandi voru við gildistöku þeirra. Með bráðabirgðaákvæði við lögin voru þessum sjóðum efnislega settir þeir tvennir kostir að laga starfsemi sína og samþykktir að ákvæðum nýju laganna innan tiltekins frests eða að leggja niður starfsemi.

Eins og tilgangi og starfsemi áfrýjanda var háttað, er það vafa-

laust, að félagið hefði þurft að laga sig að kröfum hinna nýju laga til að halda áfram starfsemi sem verðbréfasjóður og þá einkum með því að koma á samstarfi við fullgilt verðbréfafyrirtæki. Með fyrrgreindri ákvörðun um fálagsslit hafði félagið hins vegar þegar valið þann síðari kost, sem um var að ræða við gildistöku laganna, þ.e. að leggja niður starfsemi. Meðan þeirri ákvörðun er ekki breytt með nýrri ákvörðun hluthafafundar samkvæmt 125. gr. (nú 124. gr.) hlutafélagalaga eða henni raskað í verki, verður að meta lögskipti félagsins eftir þeirri stöðu, sem af henni leiðir.

Við löggildingu skilaneftndar í félagi áfrýjanda tók hún við réttindum og skyldum félagsstjórnar og framkvæmdastjóra. Ber henni að hafa fyrirvar í dómsmálum, sem höfðuð eru vegna félagsins. Stefna til héraðsdóms í máli þessu var gefin út í nafni félagsins, án þess að fram væri tekið beinum orðum, að skilaneftnd hefði fyrirvar þess með höndum, en staðfesting á því var gefin í greinargerð og dómskjöllum við þingfestingu málsins. Þykir þessi frágangur stefnunnar ekki koma að sök, eins og hér stendur á.

Meðan bú áfrýjanda er undir félagsslitum og starfsemin beinist að þeim einum, er félaginu ekki þörf á því að fullnægja starfsskiptyrðum laga nr. 20/1989. Með tilliti til þess verður að telja, að niðurlagsákvæði 1. mgr. 18. gr. laga nr. 20/1989 takmarki ekki rétt skilaneftndar til að höfða innheimtumál sem þetta, þar sem tilgangur þessa ákvæðis nái ekki til þess að hindra með þeim hætti eðlilega framvindu á félagsslitum, sem hafin voru fyrir gildistöku laganna. Ekki skiptir heldur máli í þessu tilliti, þótt starfsheimildir áfrýjanda samkvæmt lögum nr. 27/1986 megi teljast niður fallnar, þar sem á þær reynir ekki við félagsslitin.

Samkvæmt því, sem að framan er rakið, ber að fella hinn kærða dóm úr gildi og vísa málinu til héraðsdóms til efnismeðferðar og dómsálagningar að nýju.

Kærumálskostnaður fellur niður.

D ó m s o r ð:

Hinn kærði frávisunardómur er úr gildi felldur, og er málinu vísað heim í hérað til efnismeðferðar og dómsálagningar að nýju.

Kærumálskostnaður fellur niður.

Dómur bæjarþings Reykjavíkur 9. apríl 1990.

Mál þetta, sem dómtekið var þann 27. mars 1990, er höfðað fyrir bæjarþinginu með stefnu, birtri þann 6. og 14. mars 1990, af Verðbréfasjóði Ávöxtunar hf., kt. 581286-2289, Höfðabakka 9, Reykjavík, á hendur Sigurði I. Tómassyni, kt. 010345-2789, Kárastíg 12, Reykjavík, og Guðlaugi Jóhannessyni, kt. 020246-6429, Fannafold 93, Reykjavík, báðum persónulega og sem einkaeigendum Rammamiðstöðvarinnar, kt. 560682-0189, Sigtúni 10, Reykjavík, vegna hennar, og Þórarni Jónssyni, kt. 190447-7669, Ljárskógum 6, Reykjavík, stjórnarformanni Trésmiðjunnar Smiðs hf. (nú Smiðshúss hf.), kt. 671083-0329, Viðarhöfða 4, Reykjavík, f.h. félagsins, in solidum til greiðslu skuldar, að fjárhæð kr. 343.401,70, með dráttarvöxtum skv. 10. gr. vaxtalaga nr. 25/1987, sbr. 5. gr. laga nr. 67/1989, af kr. 87.303,90 frá 1.2.89 til 1.3.89, af kr. 214.491,80 frá þ.d. til 1.4.89, en af stefnufjárhæð frá þeim degi til greiðsludags auk málskostnaðar skv. gjaldskrá LMFÍ, og er þess krafist, að málskostnaðarfjárhæðin beri drv. skv. III. kafla vaxtalaga frá 15. degi eftir dómsuppsögu til greiðsludags að viðbættum virðisaukaskatti á málflutningsþóknun auk bankakostnaðar, að fjárhæð kr. 2.400.

Þá er þess krafist, að dráttarvextir leggist við höfuðstólinn og tildæmðan málskostnað á 12 mánaða fresti skv. heimild í 12. gr. vaxtalaga, fyrsta sinn við eftirstöðvar afborgunar 1.2.'89 þann 17. maí 1990, fyrsta sinn við afborgun 1.3.'89 á sama degi 1990, fyrsta sinn við afborgun 1.4.'89 á sama degi 1990, en í fyrsta sinn við málskostnaðinn 12 mánuðum eftir upphafsdag vaxtanna.

— — —

Stefndu hafa hvorki sótt né látið sækja þing, og er þeim þó löglega stefnt. Verður þá eftir 118. gr. laga nr. 85/1936 að dæma málið eftir framlögðum skjölum og skilríkjum.

Af gögnum máls kemur fram, að þann 7. september 1988 var ákveðið að slíta hlutafélaginu Verðbréfasjóði Ávöxtunar. Mál þetta er hins vegar hvorki höfðað í nafni skilanefndar Verðbréfasjóðs Ávöxtunar hf. né af protabúi Ávöxtunar sf., heldur af Verðbréfasjóði Ávöxtunar hf.

Þar sem stefnandi máls þessa er verðbréfasjóður, kemur hér til skoðunar ákvæði 4. ml. 1. mgr. 18. gr. laga 20/1989 um verðbréfavíðskipti og verðbréfasjóði, en það er svohljóðandi: „Verðbréfasjóður getur eigi verið aðili að dómsmáli, nema málið fjalli um samskipti sjóðsins og verðbréfafyrirtækis, sem sér um rekstur hans.“

Lög 20/1989 tóku við af lögum 27/1986. Af greinargerð þeirri, sem fylgdi frumvarpi því, er varð að lögum 20/1989, kemur fram, að lögum 20/1989 er ætlað að taka til allra verðbréfasjóða, sem störfuðu skv. l. 27/1986, enda

fella lög 20/1989 eldri lögin úr gildi. Þykja því lög 20/1989 taka ótvírætt til allra verðbréfasjóða, sem reknir voru samkvæmt l. 27/1986, hvort sem þeir uppfylla hin nýju skilyrði laga 20/1989 eða ekki.

Sérregla sú, sem fram kemur í 4. ml. 1. mgr. 18. gr. l. 20/1989, er undantekning frá þeirri meginreglu íslensks réttar, að allir lögaðilar geti verið aðilar að dómsmálum. Sérregla þessi hefur aðeins eina undantekningu, en það er, þegar dómsmál fjallar um samskipti verðbréfasjóðs og verðbréfafyrirtækis, sem sér um rekstur hans. Ekki er að finna neitt í lögskýringargögnum, sem heimili frekari undanþágur frá þessu skýra og afdráttarlausa ákvæði. Þykir því ekki verða hjá því komist að skýra það svo, að verðbréfasjóðir geti ekki verið aðilar að dómsmálum að öðru leyti, hvernig svo sem ástatt er fyrir þeim.

Þar sem mál þetta er höfðað eftir gildistöku laga 20/1989, sbr. 40. gr. laganna, þykja lögin taka til fyrirliggjandi máls. Á grundvelli 18. gr. l. 20/1989 þykir því bera að vísa því frá dómi ex officio, þar sem stefnandi málsins hefur ekki aðildarhæfi.

Málskostnaður dæmist ekki.

Dóminn kvað upp Páll Hreinsson, ftr. yfirborgardómara.

D ó m s o r ð:

Máli þessu er vísað frá dómi ex officio. Málskostnaður dæmist ekki.
